

Rafał PAWŁOWSKI

Wszechnica Świętokrzyska w Kielcach

TURYSTYKA KWALIFIKOWANA STUDENTÓW TURYSTYKI I REKREACJI PRZED PODJĘCIEM STUDIÓW

Streszczenie

Celem pracy jest przedstawienie zakresu uczestnictwa młodzieży akademickiej w turystyce kwalifikowanej, ze szczególnym uwzględnieniem udziału rodziny i szkoły we wdrażaniu badanej młodzieży do uprawiania wybranych form turystyki przed podjęciem studiów. W badaniach ankietowych uczestniczyli studenci kierunku turystyka i rekreacja Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach (66 kobiet i 24 mężczyzn). Uzyskane wyniki wykazały, że 26,7% badanych nie uprawia turystyki. Najczęściej uprawianymi jej formami są: turystyka piesza (19,7% regularnie uprawiających) i rowerowa (18,2%). Najczęstszymi współuczestnikami aktywności turystycznej są rówieśnicy (82,2%), a rzadziej rodzina i szkoła. Szkoła skupia się na organizacji turystyki pieszej.

Niewielka część Polaków, w porównaniu z innymi społecznościami aktywnie wypoczywa w czasie wolnym¹. Najważniejszymi przyczynami takiego stanu rzeczy są uwarunkowania kulturowo-społeczne, które wynikają z niskiego poziomu świadomości wartości rekreacji fizycznej². Bariery te, określane jako edukacyjne³, należy usuwać i upowszechniać aktywność ruchową w polskim społeczeństwie.

Otoczenie społeczne ma duży wpływ na promowanie aktywnego stylu życia w ciągu całego życia człowieka. W różnym wieku poszczególne pod-

¹ J. Drabik, *Promocja aktywności fizycznej (wprowadzenie do problematyki)*, cz. III, Wyd. AWF, Gdańsk 1997; Z. Krawczyk, *Przeobrażenia sportu dla wszystkich w krajach postindustrialnych i industrialnych*, [w:] *System upowszechniania sportu*, red. J. Charzewski, H. Sozański, Z. Ważny, Wyd. AWF, Warszawa 1998; D. Umiastowska, *Czynniki aktywizacji ruchowej dzieci i młodzieży na różnych szczeblach edukacji*, „Rozprawy i Studia Uniwersytetu Szczecińskiego” 1997, t. 263.

² B.J. Kunicki, *Społeczne bariery rekreacji fizycznej*, Wyd. AWF, Warszawa 1984.

³ T. Fąk, *Wychowanie do rekreacji ruchowej młodzieży szkolnej. Stan i uwarunkowania*, Wyd. AWF Wrocław 2002.

mioty mają mniejszą lub większą możliwość oddziaływania wychowawczego na dzieci, młodzież i dorosłych.

Proces wychowania do turystyki powinien, podobnie jak proces wychowania w ogóle, rozpocząć się jak najwcześniej, w okresie budzenia się zainteresowań, poszukiwania wzorów postępowania i kształtowania nawyków do różnych rodzajów form rekreacji fizycznej. Pierwszym ogniwem oddziaływującym wychowawczo w tym procesie jest rodzina. Jest ona tą grupą społeczną, w której świat ludzkich wartości i potrzeb ma szansę ukształtować się najpełniej, a w uzasadnieniu tego stanowiska można podać fakt bardzo wczesnego rozpoczęcia wywierania wpływów wychowawczych, długi czas ich trwania, silnie emocjonalny charakter więzi pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny⁴.

Rodzice, którzy prowadzą zdrowy styl życia, przykładając dużą wagę do planowania urlopów w oparciu o aktywny wypoczynek, także poczuwają się w obowiązku zorganizować aktywne wakacje dla swoich dzieci⁵. Często jednak rodzina nie wywiązuje się w należyty sposób z obowiązku wychowawczego, dlatego nauka w szkole jest kolejnym, ważnym etapem procesu wychowania przez turystykę i do turystyki.

Turystyka szkolna jest wstępnym etapem przygotowania młodego człowieka do uprawiania turystyki w wymiarze społecznym⁶. Jak pisze T. Łobożewicz⁷, każdy absolwent szkoły ponadpodstawowej powinien posiadać m.in. możliwie wszechstronną wiedzę o terenie, po którym wędruje i który zamieszkuje, umiejętność swobodnego poruszania się po terenie, dobierania racjonalnego tempa marszu, jazdy i pływania, organizowania aktywnego wypoczynku dla siebie i grup rówieśniczych. Uprawianie turystyki kwalifikowanej pozwoli takie umiejętności nabyć.

Celem pracy jest przedstawienie zakresu uczestnictwa młodzieży akademickiej w turystyce kwalifikowanej, ze szczególnym uwzględnieniem udziału rodziny i szkoły we wdrażaniu badanej młodzieży do uprawiania wybranych form turystyki przed podjęciem studiów.

MATERIAŁ I METODA

Badaniami objęto wszystkie grupy studentów licencjackich studiów dziennych kierunku turystyka i rekreacja Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach

⁴ K. Sas-Nowosielski, *Wychowanie do aktywności fizycznej*, Wyd. AWF, Katowice 2003.

⁵ T. Wolańska, *Wczasy dzieci i młodzieży w całorocznym systemie edukacji*, [w:] *Wczasy aktywne. Polska 2000*, red. T. Łobożewicz, Wyd. AWF, Warszawa 2000.

⁶ K. Denek, *Wycieczki we współczesnej szkole*, Eruditus, Poznań 1997.

⁷ T. Łobożewicz, *Miejsce turystyki kwalifikowanej i aktywnej w całokształcie ruchu turystycznego*, [w:] *Turystyka aktywna – turystyka kwalifikowana*, red. T. Łobożewicz, R. Kogut, Wyd. AWF, Warszawa 1999.

– dwie grupy z I roku i po jednej z II i III roku. Badania ankietowe przeprowadzono w marcu 2005 r., a wzięło w nich udział 66 studentek i 24 studentów, z których 91,1% jest w wieku 19-22 lat. W przebadanej grupie 43,3% młodzieży pochodzi z małych i średnich miast (do 100 tys. mieszkańców), 31,1% z Kielc, a 23,3% – ze środowiska wiejskiego.

WYNIKI

Zbyt wielu studentów wybranego przez siebie kierunku studiów, jak się wydaje nieodzownie związanego z własną aktywnością turystyczną i zamiłowaniem do ruchu, nie uprawia turystyki. Jak pisze T. Łobożewicz⁸ pracownicy obsługi ruchu turystycznego, aby być propagatorami turystyki, sami powinni stać się turystami kwalifikowanymi.

Studenci turystyki i rekreacji blisko dwukrotnie częściej uprawiają turystykę niż młodzież studiująca w kieleckich uczelniach poza wydziałem wychowania fizycznego i turystyki. Jednak 26,7% badanych osób nie uprawia turystyki. W turystyce częściej uczestniczą studentki (75,8%) niż ich koledzy ze studiów (66,7%). Najczęściej turystykę uprawia młodzież pochodząca z Kielc (75%) oraz małych i średnich miast (74,2%), a rzadziej – młodzież pochodzenia wiejskiego (66,7%).

Rys. 1 przedstawia różnice w uprawianiu wybranych form turystyki kwalifikowanej między tymi dwoma porównywanymi grupami studentów. Aktywność studentów kierunku turystyka i rekreacja jest dwukrotnie większa w uprawianiu turystyki pieszej, turystyki rowerowej, wędrówek górskich, rejsów żeglarskich czy narciarstwa niż studentów innych kierunków⁹. Wartości przedstawione na wykresie dotyczą także młodzieży, której uczestnictwo w turystyce jest niesystematyczne. Jeżeli weźmiemy pod uwagę tylko badane osoby, które regularnie uprawiają wybrane formy turystyki, to proporcje aktywności pomiędzy wskazanymi grupami nie zmieniają się, lecz wielkość poszczególnych grup znacznie maleje. Regularnie turystykę pieszą uprawia 19,7% studentów kierunku turystyka i rekreacja, 18,2% – turystykę rowerową, 6,7% – narciarstwo, a 5,6% – wędrówki górskie. Nikt systematycznie nie uczestniczy w rejsach żeglarskich i spływach kajakowych. Odrzucając „okazjonalnych” turystów, bo tacy nie są turystami kwalifikowanymi, grupa respondentów uprawiających turystykę pieszą maleje ponad dwukrotnie, a wędrówki górskie – nawet pięciokrotnie.

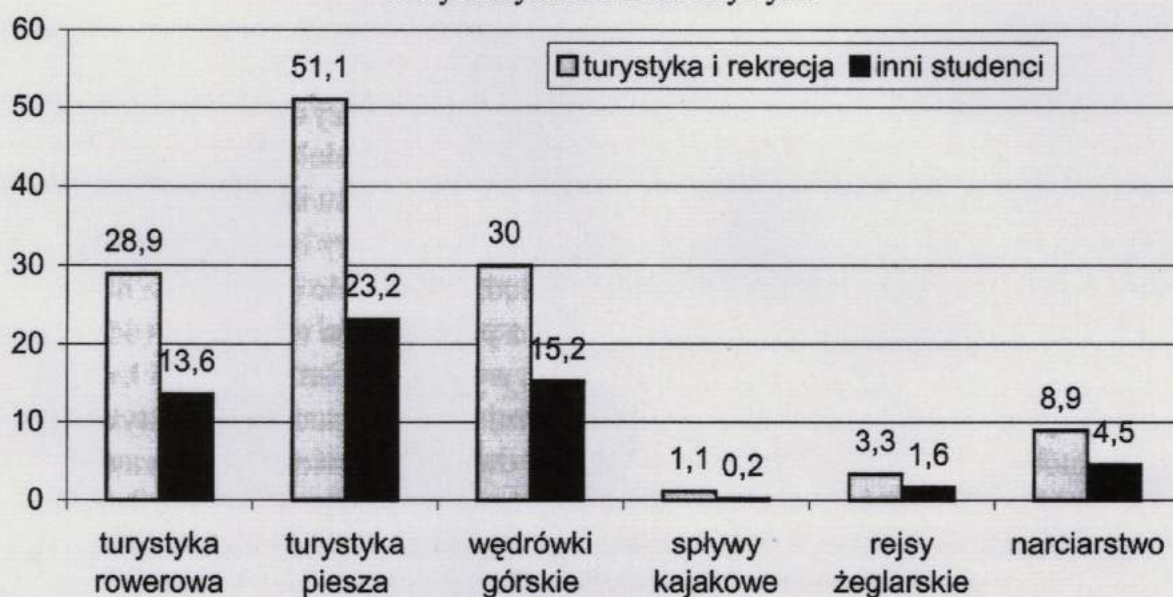
Organizatorami lub podmiotami współuczestniczącymi w organizacji młodzieżowej turystyki kwalifikowanej są najczęściej koleżanki i koledzy – 71,1% badanych wskazuje na środowisko koleżeńskie. Zdecydowanie rza-

⁸ *Ibidem*.

⁹ R. Pawłowski, *Przygotowanie młodzieży akademickiej do uczestnictwa w kulturze fizycznej i jego organizacyjne uwarunkowania*, Wyd. AWF, Kraków 2004.

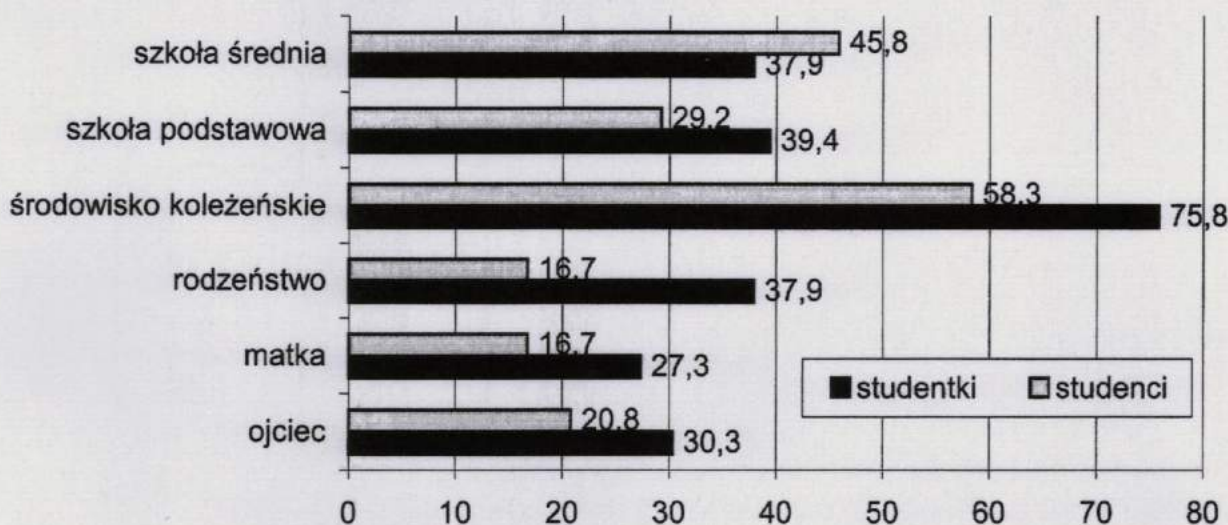
dziei młodzież uprawia turystykę wspólnie z najbliższymi członkami rodziny – 32,2% wymienia rodzeństwo, 27,8% – ojców, a 24,4% – matki. Pomiedzy rodziną a środowiskiem koleżeńskim ważną rolę w aktywizowaniu wypoczynku młodzieży odgrywa szkoła, zarówno podstawowa (31,2%), jak i średnia (40%). Tylko szkoła średnia częściej jest wskazywana przez badanych mężczyzn niż przez kobiety. Oboje rodziców, rodzeństwo, środowisko koleżeńskie i szkoła podstawowa większą rolę odgrywały w propagowaniu turystyki w latach szkolnych dziewcząt. Szczegóły przedstawia rys. 2.

Rys. 1. Uczestnictwo studentów kieleckich szkół wyższych w wybranych formach turystyki.

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 2. Podmioty uczestniczące wraz z badaną młodzieżą w turystyce.

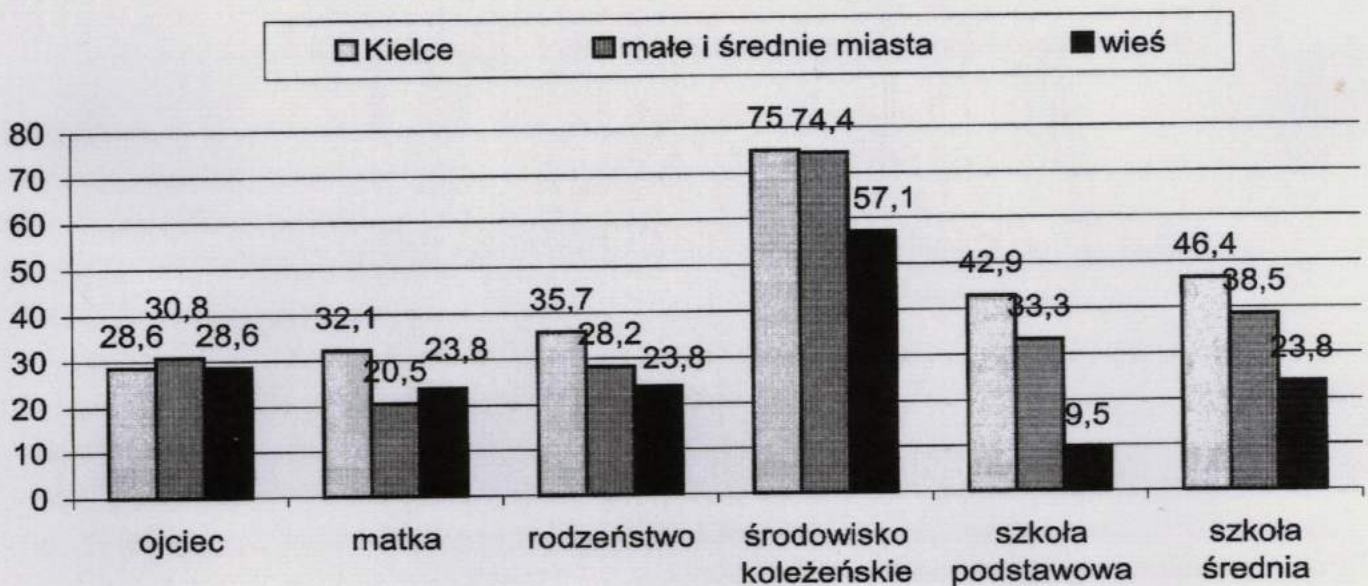

Źródło: Opracowanie własne.

Podobną aktywność w turystyce uprawianej rodzinie wykazują rodzice młodzieży pochodzących z różnych środowisk, ale szkoły wiejskie znacznie słabiej wypadają na tle placówek z miast. Ich aktywność w procesie wychowania do turystyki jest niska (rys. 3).

W uprawianiu turystyki w rodzinie najczęściej można liczyć na brata lub siostrę, rzadziej na rodziców. Jedyne w przypadku, kiedy do aktywnego wypoczynku potrzebne jest posiadanie uprawnień, np. patentu żeglarskiego, częściej nieodzowne staje się wsparcie rodzica (rys. 4). Choć w ankiecie nie było zapytania o rolę dziadków w uprawianej turystyce, to w dzieciństwie odgrywają oni ważną rolę w propagowaniu zdrowego stylu życia, opartego na własnej codziennej aktywności fizycznej¹⁰. Dziadkowie niejednokrotnie zamiast uzupełniać, zastępują w procesie wychowawczym zapracowanych, nie mających dla swoich dzieci czasu rodziców.

Rys. 3. Podmioty uczestniczące w wybranych formach turystyki kwalifikowanej, uprawianej przez młodzież pochodzącą z różnych środowisk.

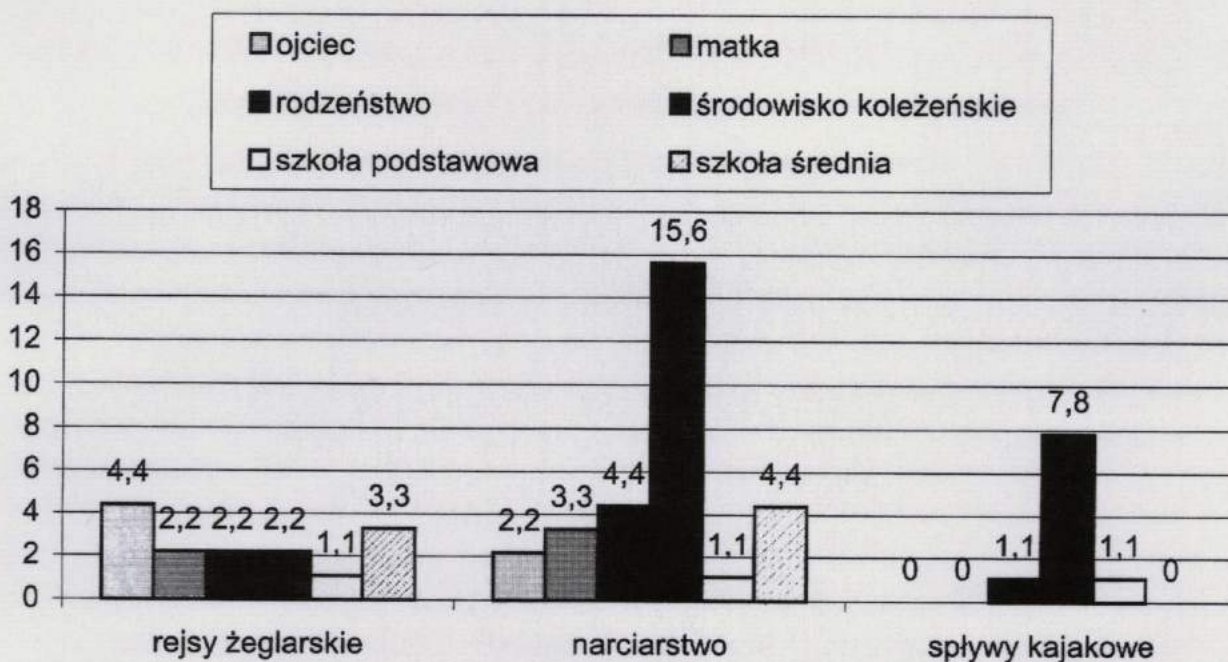
Źródło: Opracowanie własne.

Rodzice często zrzucają obowiązek wychowania dzieci, także wychowania do aktywnego wypoczynku, na szkołę. Szkoła jednak nie zawsze wywiązuje się z powierzonego jej zadania. Choć szkoła jest placówką, która z założenia posiada bardzo duże możliwości wychowawcze, to nauczyciele, wychowawcy są niewiele częściej organizatorami turystyki dla swoich wychowanków niż

¹⁰ A. Zawadzka, *Oddziaływanie dziadków na wypoczynek wnuków*, Wyd. UW, Wrocław

rodzice. Oba te podmioty są znacznie mniej aktywne niż środowisko koleżeńskie, a jedyny wyjątek stanowi uprawianie żeglarstwa (rys. 4). Jednym z czynników, który decyduje o silnym oddziaływaniu grupy rówieśniczej, może być dobrowolność uczestnictwa w takiej grupie, bo jak słusznie można zauważyć, inny jest status dziecka w rodzinie czy szkole¹¹.

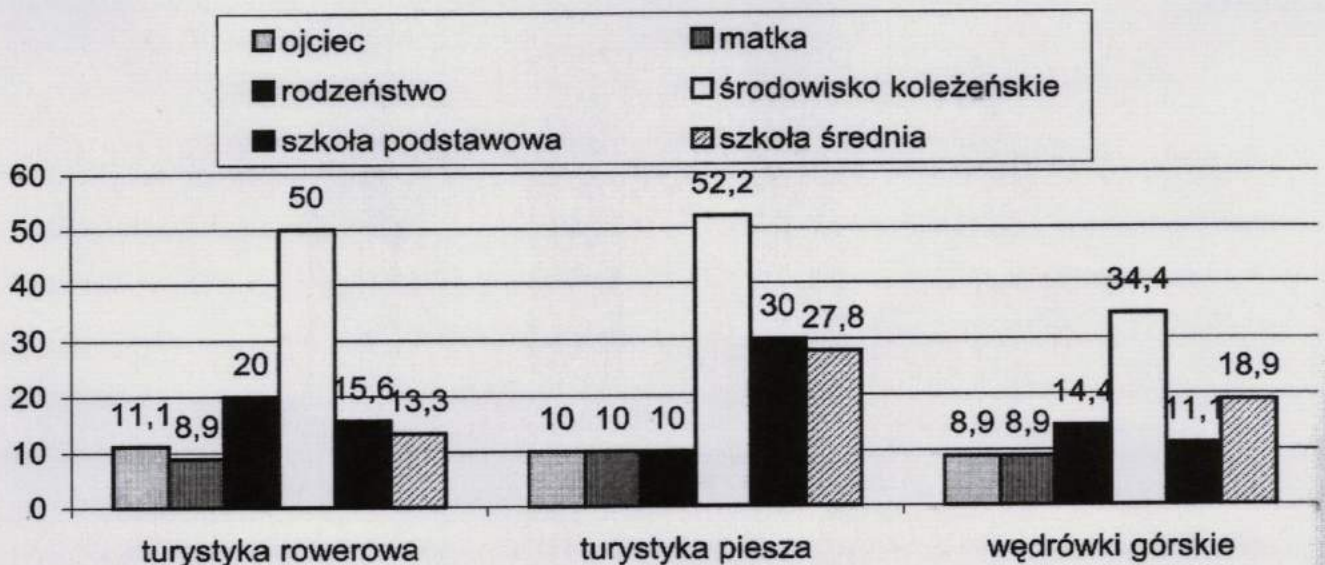
Rys. 4. Uczestnictwo wybranych podmiotów w turystyce uprawianej przez badaną młodzież.

Źródło: Opracowanie własne.

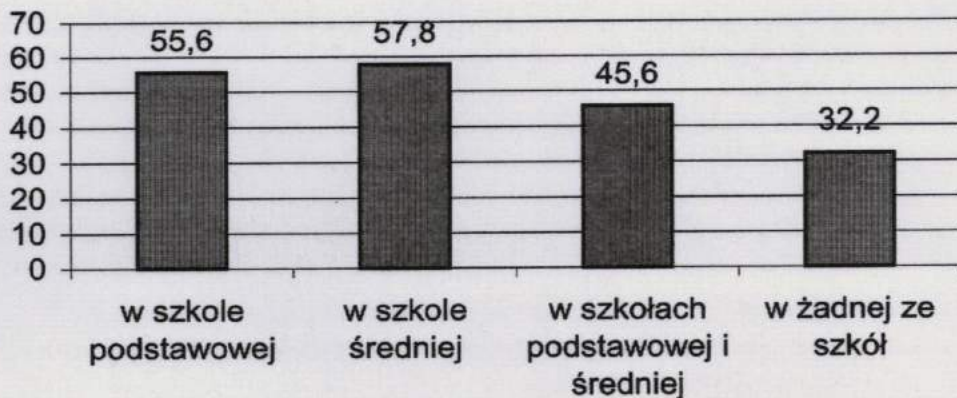
Sklaniając się ku poszukiwaniu najtańszych, niewymagających specjalistycznego, drogiego sprzętu sportowego, turystycznych form aktywnego wypoczynku, należy propagować turystykę pieszą jako najbardziej dostępną z form turystyki kwalifikowanej (rys. 5). Szkoła nie propaguje w wystarczającym stopniu sposobu spędzania wolnego czasu w oparciu o taką, powszechnie dostępną formę turystyki. Niespełna połowa z badanych osób uczestniczyła zarówno w szkole podstawowej, jak i w szkole średniej w wycieczkach pieszych, a co trzecia nigdy podczas swojej wieloletniej edukacji nie realizowała w murach szkoły takiej formy wypoczynku (rys. 6).

Rys. 5. Uczestnictwo wybranych podmiotów w turystyce uprawianej przez badaną młodzież.

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 6. Uczestnictwo badanej młodzieży w turystyce pieszej, organizowanej przez szkołę.

Źródło: Opracowanie własne.

Im starsza młodzież, tym bardziej chce się ona uniezależnić od wyjazdów z rodziną na rzecz wyjazdów z rówieśnikami¹². Młodzież szkół ponadpodstawowych bardziej interesuje się obozami wędrownymi¹³. Uczestnicy takich form turystyki, jak wędrówki górskie, rejsy żeglarskie, spływy kajakowe, mają szansę wykazać się samodzielnością i inicjatywą.

Wyd. AWF, Kraków 1995.

¹² D. Umiastowska, *op.cit.*; T. Wolańska, *op.cit.*

¹³ T. Łobozewicz, *Obozy wędrownie zalecana formą aktywnych wczasów młodzieży*, [w:] *Wcza-*

Wśród badanej młodzieży obozy narciarskie, rejsy żeglarskie i wędrówki górskie są organizowane częściej w szkole średniej niż w szkole podstawowej, przeciwnie niż w przypadku turystyki pieszej i rowerowej (rys. 4 i 5).

WNIOSKI

Uzyskane wyniki badań pozwalają na sformułowanie poniższych wniosków:

- Choć studenci turystyki i rekreacji uprawiają turystykę zdecydowanie częściej niż ich rówieśnicy z innych kierunków studiów, to martwi to, że co czwarty student, który w przyszłości być może będzie propagował turystykę, sam jej nie uprawia.
- Rodzice i nauczyciele powinni odgrywać znaczącą rolę w przybliżaniu swoim dzieciom, wychowankom turystyki, jednak to środowisko koleżeńskie najczęściej wymieniane jest jako źródło pozyskiwania współuczestników podejmowanej aktywności turystycznej. Wycieczki szkolne, wyjazdy z rodzicami, uznawane za zajęcia w czasie wolnym, mogą być realizowane w poczuciu obowiązku.
- Rodzice poprzez własną aktywność turystyczną w niewielkim stopniu mogą stanowić wzorzec turysty kwalifikowanego dla swoich dzieci.
- Szkoła propaguje turystykę pieszą jako najbardziej dostępną wśród form turystyki kwalifikowanej, jednak co trzeci badany nie zetknął się podczas nauki w szkole podstawowej i średniej z tym rodzajem turystyki, mimo jej powszechnej dostępności.

LITERATURA

Denek K., *Wycieczki we współczesnej szkole*, Eruditus, Poznań 1997.

Drabik J., *Promocja aktywności fizycznej (wprowadzenie do problematyki)*, cz. III, Wyd. AWF, Gdańsk 1997.

Fąk T., *Wychowanie do rekreacji ruchowej młodzieży szkolnej. Stan i uwarunkowania*, Wyd. AWF Wrocław 2002.

Krawczyk Z., *Przeobrażenia sportu dla wszystkich w krajach postindustrialnych i industrialnych*, [w:] *System upowszechniania sportu*, red. J. Chrzewski, H. Sozański, Z. Ważny, Wyd. AWF, Warszawa 1998.

Kunicki B.J., *Społeczne bariery rekreacji fizycznej*, Wyd. AWF, Warszawa 1984.

Łobożewicz T., *Miejsce turystyki kwalifikowanej i aktywnej w całokształcie ruchu turystycznego*, [w:] *Turystyka aktywna – turystyka kwalifikowana*, red. T. Łobożewicz, R. Kogut, Wyd. AWF, Warszawa 1999.

Łobożewicz T., *Obozy wędrowne zalecana formą aktywnych wczasów młodzieży*, [w:] *Wczasy aktywne. Polska 2000*, red. T. Łobożewicz, Wyd. AWF, Warszawa 2000.

Pawłowski R., *Przygotowanie młodzieży akademickiej do uczestnictwa w kulturze fizycznej i jego organizacyjne uwarunkowania*, Wyd. AWF, Kraków 2004.

Sas-Nowosielski K., *Wychowanie do aktywności fizycznej*, Wyd. AWF, Katowice 2003.

Umiastowska D., *Czynniki aktywizacji ruchowej dzieci i młodzieży na różnych szczeblach edukacji*, „Rozprawy i Studia Uniwersytetu Szczecińskiego” 1997, t. 263.

Winiarski R.W., *Aktywność sportowa młodzieży. Geneza – struktura – uwarunkowania*, Wyd. AWF, Kraków 1995.

Wolańska T., *Wczasy dzieci i młodzieży w całorocznym systemie edukacji*, [w:] *Wczasy aktywne. Polska 2000*, red. T. Łobożewicz, Wyd. AWF, Warszawa 2000.

Zawadzka A., *Oddziaływanie dziadków na wypoczynek wnuków*, Wyd. UW, Wrocław 1999.

Summary

The performance of range of participation academical youth is in qualified from special regard the part of family and school in initiation of studied youth to growing the chosen of forms of tourism before undertaking the studies tourism the aim of investigations. The students of direction in questionnaire investigations participated the tourism and recreation of Wszechnica Świętokrzyska in Kielce (66 women and 24 men). Got results show, that 26,7 % studied it does not grow tourism. Foot tourism the most often be growed (19,7 % regularly growing) and bicycle (18,2 %). They are the most frequent participants of touristic activity the girl of the same age (82,2 %), and more seldom family and school. The school concentrates at organization of foot tourism.

WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI i ZARZĄDZANIA
z siedzibą w Rzeszowie

**TURYSTYKA
W BADANIACH NAUKOWYCH**

PRACE PRZYRODNICZE I HUMANISTYCZNE

pod redakcją
Jana Krupy
i **Jacka Bilińskiego**

Rzeszów 2006
